

ACTIEAGENDA

VOOR GROEI

IN NOORD-

NEDERLAND

2015

De lijsttrekkers voor de Provinciale Statenverkiezingen van Drenthe, Friesland en Groningen.

Groningen, 6 maart 2015

Geachte lijsttrekkers,

In dit boekje vindt u een Actieagenda voor de Groei van Noord-Nederland. Een agenda die op 18 februari 2015 unaniem is vastgesteld door een groot aantal partijen die Noord-Nederland niet alleen een warm hart toedragen, maar die samen hard met u als politiek willen werken aan groei. Groei van de economie en groei van werkgelegenheid. Zie het als een uitgestoken hand om in de komende jaren samen te werken aan een nog sterker, succesvoller en aantrekkelijker Drenthe, Friesland en Groningen.

De Actieagenda voor de Groei is, zoals gezegd, ons aanbod aan de Noordelijke politiek. Bedrijven, kennisinstellingen en intermediaire organisaties hebben aangegeven met één of meer van de geformuleerde acties aan de slag te willen gaan. Bestaande netwerken van bedrijven en organisaties worden versterkt, het MKB krijgt een veel steviger rol in projecten en programma's, er zal meer energie gestoken worden in internationalisering. Daarnaast liggen er concrete voorstellen om met burgers en het MKB in alle deelgebieden van Noord-Nederland in beweging te komen. De inzet van de partijen die deze Actieagenda ondersteunen, vertaalt zich in vier actielijnen:

1. Doorgroei van de sterke Noordelijke economische speerpunten Energie, Watertechnologie, Healthy Ageing, Agrifood/Biobased Economy, HTSM/ Big Data, inclusief crossovers van de speerpunten Agrifood en Energie met Chemie. Voorbeelden van succesvolle economische clusters in binnen- en buitenland laten zien dat clusterontwikkeling een zaak is van lange adem (20-30 jaar). De afgelopen 5-10 jaar is – mede door de provincies, alsmede

de NOM – in elk van de speerpunten fors geïnvesteerd in het opbouwen van netwerken van bedrijven en kennisinstellingen, het realiseren van een groot aantal succesvolle innovatieprojecten en in de internationale profilering en branding van Noord-Nederland. De opgebouwde netwerken en ketens zijn essentieel voor de volgende fase, waarin veel meer bedrijvigheid en werkgelegenheid wordt gerealiseerd door meer focus op business development, kennisvalorisatie, betrokkenheid van het MKB en internationalisering ten behoeve van de export.

2. Versterking van het MKB. Het MKB is de ruggengraat van de Noordelijke economie. Bij veel van de noordelijke programma's neemt nog een beperkte, vaste kern van bedrijven deel. Door in te zetten op het vergroten van het aantal betrokken bedrijven, te investeren in de groeibriljanten, in te zetten op starters en ondernemerschap in het onderwijs, export door middel van bedrijvennetwerken te vergroten en te investeren in toplocaties kan de positie van het MKB verder worden versterkt.
3. Ontwikkeling van enkele toonaangevende icoonprojecten. Met een tweetal icoonprojecten willen wij, als ondersteuners van deze Actieagenda, een eerste aanzet geven voor een nieuwe manier van werken, waarbij vanuit de uitdagingen, ambitie en aanwezige kennis gebouwd wordt aan nieuwe zowel provincie- als sectorgrensoverschrijdende netwerken met als doel economische groei, werkgelegenheid en een sterke (inter)nationale positionering van het Noorden. De in de Actieagenda genoemde projecten zouden een begin kunnen zijn van andere, nieuwe samenwerkingen in de toekomst. Met de keuze voor innovatief en duurzaam bouwen worden er mogelijkheden gecreëerd om aan te sluiten bij de initiatieven die er in Noord-Nederland zijn op het gebied van biobased economy, maar ook mogelijkheden ten aanzien van energiebesparing en nieuwe vormen van duurzame energie (smart grids, Stroomversnelling, etc.), slim watergebruik en levensloopbestendig bouwen. Het tweede icoonproject, de ontwikkeling van nieuwe medische technologieën voor personalized & customized health borduurt voort op Healthy Ageing in combinatie met het Agrofood/Chemie-cluster, het HTSM-cluster, Big Data-initiatieven en met de kracht van de slimme

maakindustrie (met name de ontwikkelingen rondom Phillips Drachten en de Health Hub Roden). Zo bieden beide icoonprojecten kansen voor economische groei en werkgelegenheid in heel Noord-Nederland.

Wij hopen dat deze wijze van werken het begin is voor meer projecten. We hebben daarbij gekeken naar projecten die kansen creëren, ook voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Die verschillend van aard en fase zijn, maar die wel nu van start kunnen. Projecten die passen bij de kansen, het bedrijfsleven en kennis die in de regio aanwezig zijn, maar tegelijkertijd het Noorden ook internationaal op de kaart kunnen zetten. Goede voorbeelden die ook op korte termijn uit kunnen groeien tot icoonprojecten zijn bijvoorbeeld:

- De Region of Smart Factories (RoSF), kan ervoor zorgen dat Noord-Nederland uitgroeit tot de bakermat van Smart Factories en Industrie 4.0 en is daarmee van strategisch belang. Het consortium RoSF is opgericht rondom de drie grote OEM-bedrijven, maar inmiddels zijn 30 grote en kleine bedrijven, kennisinstellingen en het volledige onderwijsveld aangesloten.
- De ontwikkelingen rondom Agrofood, Chemie en Biobased Economy in Delfzijl en Emmen. Toepassing van polymeren, de vergroening van de chemie en productie en verwaarding van eiwitten. De Eemshaven en Delfzijl profileren zich als groene biohub. Er wordt gewerkt aan de koppeling van reststromen, het creëren van nieuwe waardeketens en wederzijdse bevruchting van ontwikkelingen in chemie en agro. Wereldwijd wordt de region Emmen erkend als topregio voor biovezels.
- In de Eemshaven en Delfzijl worden miljarden geïnvesteerd in o.a. elektriciteitscentrales, onshore- en offshore windparken, biomassacentrales, biobrandstoffenproductie, en verschillende vormen van aanlanding en opslag van energie. Naast ontwikkeling van nieuwe vormen van duurzame energie vormt de uitwisseling tussen verschillende energievormen (systeemintegratie van infrastructuur) een grote innovatieuitdaging, waarmee de Eemshaven zich internationaal als demo-gebied op de kaart kan zetten.

4. Verdere verbetering van de bereikbaarheid.

Om als regio aantrekkelijk te zijn en te blijven voor zowel eigen burgers en bedrijven als bedrijven en kenniswerkers van buitenaf is een goede fysieke en digitale bereikbaarheid v an en in het Noorden cruciaal.

Wij, de ondersteuners van de Actieagenda, zijn ervan overtuigd dat we met deze vier actielijnen de economie in het Noorden verder kunnen versterken en kunnen bijdragen aan nieuwe werkgelegenheid. Ook voor hen die nu nog aan de kant staan. Met deze Actieagenda voor de Groei hebben wij niet geprobeerd volledig te zijn, maar we willen wel een eerste aanzet geven tot nieuwe vormen van samenwerking om daarmee te komen tot extra economische groei. Wij hopen dan ook op uw steun voor de Actieagenda voor de Groei te mogen rekenen.

Samen met onderstaande organisaties zien we uit naar de samenwerking in de komende vier jaar,

Mede namens onderstaande organisaties verblijven wij,
met vriendelijke groet,

Alfred Welink
VNO-NCW Noord

Gerard Kremer
MKB Nederland Noord

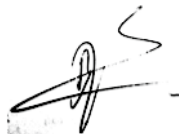
Arnoud Hoogsteen
FNV Noord

Johan Mulder
CNV Noord

Paul Bos
LTO Noord

Bob Bergsma
VCP Noord

Met instemming van:

Akzo Nobel, M. Galjee
AVEBE, B. Jansen
Energy Valley, G. van Werven
Fokker Hoogeveen, R. Goossens
GasTerra, G. Lankhorst
Gasunie, H. Fennema
Greenlincs, E. Luitjens
Hanzehogeschool, H. Pijlman
HANNN, D. Bultje
Healthy Ageing Campus Corporatie, T. Vries
Hogeschool Van Hall Larenstein, P. van Dongen
Innexus, P. Visschedijk
NHL Hogeschool, W. Smink
NOM, S. Jansen
Rijksuniversiteit Groningen, S. Poppema
Philips Drachten, R. Karsmakers
ROC Alfa-college, W. Moes
ROC Drenthe College, I. Donkervoort
ROC Friese Poort, S. Tuinier
ROC Friesland College, L. Vos
ROC Noorderpoort, R. Schuur
Springboard, J. Thalens
Stenden Hogeschool, L. Klaassen
UMCG, J. Aartsen
VDL Wientjes Roden, C. Mulder
Water Alliance, H. Molenkamp
Wetsus, J. Boonstra

Denkruimte

¹ Een ander belangrijk probleem, het relatief hoge aantal inactieven, komt later in een andere, sociaal-maatschappelijke actieagenda aan de orde. In deze economische actieagenda voor groei wordt wel gekeken naar extra baanmogelijkheden voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt, o.a. via icoonprojecten.

AANLEIDING

De economie in Noord-Nederland heeft de afgelopen jaren de achterstand met de rest van het land grotendeels ingelopen, maar scoort nog steeds lager als het gaat om economische groei, productie en inkomen per hoofd van de bevolking en het aandeel werkenden. Er is dus werk aan de winkel, vandaar deze Actieagenda voor Groei in Noord-Nederland, een initiatief van VNO-NCW Noord, MKB Noord en FNV Noord (gefaciliteerd door SER Noord-Nederland) dat door een groot aantal partijen aan de provinciale politiek wordt aangeboden.

We hoeven geen tijd te verliezen aan het ontwikkelen van nieuwe visies of strategieën, want met de Noordelijke Innovatieagenda (NIA) is duidelijk waar we naar toe willen. We hoeven ons ook geen zorgen te maken over het ontbreken van financiële middelen, want in de NIA wordt berekend dat tot 2020 (potentieel) meer dan € 3 miljard aan regionale, nationale en Europese middelen beschikbaar zijn om via onderzoek en innovatie de groei te versnellen. Bovendien komen voor Groningen nog extra middelen beschikbaar voor woningverbetering en leefbaarheid in het aardbevingsgebied. Waar schort het dan nog aan in het Noorden? We blijven achter qua aantal startende bedrijven, doorgroei van bestaande bedrijven (o.a. via innovatie), aantrekken van investeringen van elders en aantal bedrijven dat exporteert¹. Wat we nodig hebben, is het durven doorpakken op de ingeslagen wegen. Met de investeringen in zes speerpunten is de afgelopen jaren een goede basis gelegd. Het merendeel van de clusters staat op het punt om door te breken, in de zin van het genereren van veel meer bedrijvigheid en banen en samenwerking met een groter aantal Noordelijke bedrijven. Dat betekent dan ook dat continuïteit moet worden gegeven aan deze aanjaagorganisaties, op basis van een meer toegespitste opdracht, met ook een heldere, ondersteunende rol van de NOM. Daarnaast ligt er een opgave om het MKB (in maar ook buiten de speerpunten) sneller te laten groeien, door meer starters en meer bestaande bedrijven die doorgroeien.

WAT ZIJN ONZE AMBITIES

De sociale partners, kennisinstellingen en andere partijen in het Noorden die deze Actieagenda onderschrijven, willen als verantwoordelijke organisaties afrekenbaar zijn en dat houdt ook in dat we de ambities voor de komende jaren (tot 2020) concreet formuleren.

De Actieagenda is allereerst gericht op een toename van de economische groei en werkgelegenheid:

- Een economische groei (BRP) die tenminste gelijk is aan het landelijk gemiddelde van circa 2% (d.w.z. een toename van meer dan € 0,9 mrd per jaar exclusief delfstoffenwinning);
- Een gemiddelde jaarlijkse groei van de werkgelegenheid die tenminste gelijk is aan het landelijke gemiddelde van 0,5% (d.w.z. meer dan 3.000 nieuwe arbeidsplaatsen per jaar); dat lijkt niet ambitieus, maar is het wel gezien het aarzelende herstel vanuit de recessie.

Om deze groei te realiseren, richten we ons primair op meer starters, innovatie, export en investeringen van elders:

- Een toename van het aantal startende ondernemingen van 16 per 1.000 personen in de beroepsbevolking richting het landelijk gemiddelde van 19 (d.w.z. in eerste instantie ruim 1.000 per jaar meer)²;
- Een toename van het aantal bedrijven hoger in de innovatiepiramide van 14% koplopers en ontwikkelaars richting het landelijk gemiddelde van 22% (d.w.z. tenminste 500 bedrijven extra in de twee bovenste lagen van de piramide);
- Een groei van het aantal exporterende bedrijven van circa 15% richting het landelijk gemiddelde van 19% (d.w.z. op korte termijn tenminste 1.000 meer);
- Een toename van het aantal buitenlandse vestigingen van circa 8 naar tenminste 10 per jaar.

²Om het landelijk gemiddelde te bereiken, zijn bij deze en de volgende doelen eigenlijk veel meer extra starters, koplopers/ontwikkelaars en exporterende bedrijven nodig (zie achtergronddocument), maar dergelijke aantallen worden op korte termijn niet realistisch geacht.

WAT ZIJN DE ACTIES

De Actieagenda voor Groei kent vier actielijnen. In Bijlage 1 bij dit manifest treft u een overzicht aan van de acties, inclusief doelen en trekkers.

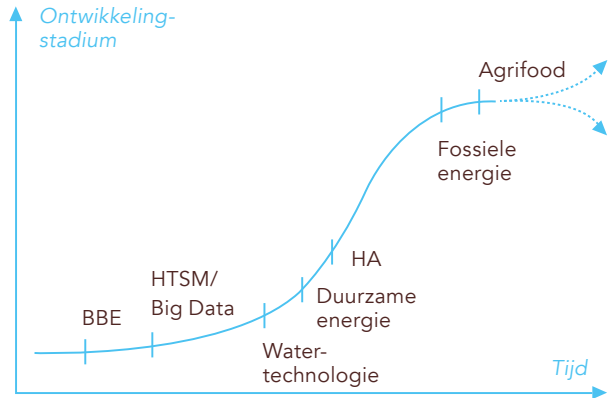

*Hier is een korte
beschrijving
gegeven van het
waarom en hoe:*

A. DOORGROEI VAN STERKE CLUSTERS

→ Er is in de afgelopen 10 jaar fors geïnvesteerd in de ontwikkeling van een aantal speerpuntclusters in het Noorden: Energie, Watertechnologie, Healthy Ageing, Agribusiness/Biobased economy, HTSM/Smart Industry/Big Data/Sensortechnologie en Chemie in samenhang met de speerpunten Energie, Agribusiness en HTSM). Voor alle clusters geldt dat een (inter)nationaal onderscheidende en herkenbare positie is opgebouwd. Het merendeel van de clusters verkeert nu in een stadium dat de opgebouwde kennis en netwerken moeten worden omgezet in meer 'echte economie', in de vorm van een grotere betrokkenheid van bedrijven uit de regio en meer bedrijvigheid en banen.

Figuur 1
Ontwikkelings-
stadium noordelijke
clusters qua
positie in levens-
cyclus.

De clusters zijn toe aan een volgende fase en wij zijn van mening dat de clusterorganisaties gecontinueerd moeten worden, maar in een nieuwe stijl met een meer gerichte inzet op business development, een grotere betrokkenheid van MKB en het aantrekken van meer investeringen van elders.

De Actieagenda voor Groei vraagt aan de netwerkpartners om samen met de clusterorganisaties de volgende onderdelen in hun werk centraal te stellen:

- Hoe ze het aantal bedrijven dat actief is in innovatie- en marktprojecten substantieel gaan vergroten;
- Hoe ze samen met ondernemers tot meer business cases en investeringen komen;
- Hoe ze meer betrokken bedrijven internationaal laten ondernemen en exporteren;

- Hoe ze MKB-gebruikersgroepen rond grootschalige R&D-infrastructuren realiseren, zodat de daarin ontwikkelde kennis zoveel mogelijk wordt gevaloriseerd;
- Hoe ze samen met de NOM de (inter)nationale acquisitie invullen om meer bedrijven van elders aan te trekken.

Voor het versterken van het MKB zetten we in op de volgende acties:

B. VERSTERKING MKB

- In diverse economische programma's keren vaak dezelfde bedrijven terug. Daar is niets mis mee. Wij zijn van mening dat het aantal bedrijven dat echt betrokken is bij deze programma's in de periode tot 2020 verdubbeld zou moeten worden van 300 naar 600 bedrijven uit het Noorden. Dat kunnen bedrijven zijn die bij de clusters horen, maar dat kunnen ook bedrijven uit andere sectoren zijn.
- Gericht zoeken en zichtbaar maken van de 'groeibriljanten' binnen het MKB, de bedrijven die groeien en een rolmodel kunnen zijn voor anderen. Bij deze bedrijven wordt nagegaan wat hun drivers en drempels zijn om verder te groeien en wat overheden en organisaties kunnen doen om de kansen te benutten of belemmeringen weg te nemen.

- Stimuleren van meer en betere start-ups door een structurele promotie van ondernemerschap en een gericht scholingsaanbod in benodigde competenties bij ROC's, hogescholen en RUG, ondersteuning via coaches/mentoren, incubators en toegang tot financiering, alsmede vorming van netwerken van starters, ervaren bedrijven en financiers.

- Bij innovatieprojecten de drempel voor het MKB richting marktintroductie verlagen door samen met groepen burgers, kennisinstellingen en complementaire bedrijven in zogenaamde living labs nieuwe producten en diensten te ontwikkelen en testen.

- Vergroten van export betekent meer dan kennen van procedures en formulieren. Het gaat om het in contact komen met de juiste bedrijvennetwerken. In de diverse INTERREG-programma's kunnen ondernemers uit Noord-Nederland

met bedrijven in Noord-Duitsland en elders in Europa in contact worden gebracht, maar dit vergt investeren in het leren kennen van interessante bedrijven en netwerken over de grens (te beginnen in het nabije deel van Duitsland, maar ook in andere groeimarkten en continenten). Internationaal ondernemen moet voor veel meer bedrijven een natuurlijke houding worden.

→ Dankzij individualisering, globalisering en snelle communicatiemogelijkheden ontstaan nieuwe business- en verdienmodellen en andere vormen van organisatie van bedrijven. Het is van belang om vertegenwoordigers van deze 'nieuwe economie' te faciliteren en met gevestigde bedrijven in contact te brengen, zodat de kracht van beide wordt benut.

→ Innovatie vindt vooral binnen individuele bedrijven plaats, maar kan worden gestimuleerd door verspreid over het Noorden toplocaties uit te bouwen waar bedrijven samen met derden werken aan innovatie. Het kan gaan om campussen voor versterking van de relaties tussen kennisinstellingen en bedrijven (Zernike Campus, Healthy Ageing Campus, Watercampus, Dairy Campus, Sensorcampus Assen i.o.), 'hotspots' waar bedrijven of specifieke faciliteiten de aanjager voor nieuwe samenwerkingen zijn (zoals bijvoorbeeld Delfzijl/Eemshaven, Health Hub Roden, Philips Drachten en Emmtec), of grootschalige leisure attracties die het Noorden op de kaart zetten (bijvoorbeeld TT Assen, Dierenpark Emmen, Thialf, Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018 en de Wadden).

C. ICOONPROJECTEN

Icoonprojecten vormen een instrument om met een groot aantal partijen een majeure maatschappelijke uitdaging/marktkans aan te pakken, technologische doorbraken te realiseren, bedrijven uit verschillende sectoren of speerpunten te laten samenwerken (zogenaamde cross overs) en een (inter)nationaal onderscheidende positie op te bouwen. In het Noorden is bijvoorbeeld de Nieuwe Afsluitdijk al een nationaal icoonproject, waarin waterbeheer, energieopwekking en toerisme worden gecombineerd. In het kader van de Actieagenda voor Groei worden in eerste instantie twee Noordelijke icoonprojecten ontwikkeld waarin de criteria (grote marktkans, technologische doorbraken, (inter)nationaal onderscheidende positie en cross overs) goed tot hun recht komen³.

In essentie gaat het bij het icoonproject 'Innovatief en duurzaam bouwen' over de markt die in heel Noord-Nederland aanwezig is doordat een groot deel van de woningvoorraad ouder is, weinig energie-efficiënt en niet aangepast aan de vergrijzende bevolking (levensloopbestendig). In het Groningse aardbevingsgebied komt daar nog het herstel en aardbevingsbestendig maken van veel gebouwen bij. Er is dus een groot regionaal marktvolume voor innovatief en duurzaam bouwen, maar er is geen keten aanwezig voor productie, ontwerp en toepassing van bijvoorbeeld duurzame bouwmaterialen, slimme energie-oplossingen en meer levensloop- en aardbevingsbestendige bouwconcepten. In dit icoonproject gaan Noordelijke bedrijven aan de slag met o.a. het produceren en toepassen van (biobased)

materialen voor bijvoorbeeld platen, isolatie en constructies (composieten), het energieneutraal maken van gebouwen (project Stroomversnelling), slim watergebruik, e.d.. Dit betekent concreet dat producenten van (biobased) materialen (o.a. uit de agrosector), systeembouwers, architecten, energie-, installatie- en bouwbedrijven uit het Noorden een belangrijke rol gaan spelen in de consortia die met deze omvangrijke bouwopgaven aan de slag gaan. Dat vraagt ook dat in aanbestedingen de toepassing van duurzame concepten en materialen en de betrokkenheid van regionale bedrijven gehonoreerd moet worden. Door in de thuismarkt een basis op te bouwen, krijgen de bedrijven uit het Noorden ook een goede positie op markten buiten de regio.

In het tweede icoonproject 'Nieuwe technologie voor personalized health' wordt gewerkt aan goed werkende en simpel te bedienen apparaatjes (medical devices) en bijbehorende diensten (e-Health), ondersteund door slimme en veilige datasystemen, waarmee burgers, hun zorgaanbieders en mantelzorgers de gezondheidssituatie kunnen meten en verbeteren. Hier wordt een combinatie gelegd tussen lopende programma's in de speerpunten Smart Industry/Big Data en Healthy Ageing/Medtech, waarbij zowel grote als kleine bedrijven betrokken kunnen worden. De regio heeft een positie opgebouwd op het gebied van Healthy Ageing (inclusief bijbehorende life sciences, lifestyle en food) en Big Data/sensortech en met dit project wordt een sterke impuls gegeven aan de ontwikkeling van nieuwe producten en diensten, die het gewenste persoonlijk maatwerk voor zorg en preventie in de eigen omgeving mogelijk maken.

Wij hopen dat deze wijze van werken het begin is voor meer projecten. We hebben daarbij gekeken naar projecten die kansen creëren, ook voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Die verschillend van aard en fase zijn, maar die wel nu van start kunnen. Projecten die passen bij de kansen, het bedrijfsleven en kennis die in de regio aanwezig zijn, maar tegelijkertijd het Noorden ook internationaal op de kaart kunnen zetten.

Goede voorbeelden die ook op korte termijn uit kunnen groeien tot icoonprojecten zijn bijvoorbeeld:

- De Region of Smart Factories (RoSF), kan ervoor zorgen dat Noord-Nederland uitgroeit tot de bakermat van Smart Factories en Industrie 4.0 en is daarmee van strategisch belang. Het consortium RoSF is opgericht rondom de drie grote OEM-bedrijven, maar inmiddels zijn er 30 grote en kleine bedrijven, kennisinstellingen en het volledige onderwijsveld aangesloten.
- De ontwikkelingen rondom Agrofood, Chemie en Biobased Economy in Delfzijl en Emmen. Toepassing van polymeren, de vergroening van de chemie en productie en verwaarding van eiwitten. De Eemshaven en Delfzijl profileren zich als groene biohub. Er wordt gewerkt aan de koppeling van reststromen, het creëren van nieuwe waardeketens en wederzijdse bevruchting van ontwikkelingen in chemie en agro. De regio Emmen wordt wereldwijd erkend als topregio op het gebied van biovezels.

→ In de Eemshaven en Delfzijl worden miljarden geïnvesteerd in o.a. elektriciteitscentrales, onshore- en offshore windparken, biomassacentrales, biobrandstoffenproductie, en verschillende vormen van aanlanding en opslag van energie. Naast ontwikkeling van nieuwe vormen van duurzame energie vormt de uitwisseling tussen verschillende energievormen (systeemintegratie van infrastructuur) een grote innovatieuitdaging, waarmee de Eemshaven zich internationaal als demo-gebied op de kaart kan zetten.

D. VERBETEREN BEREIKBAARHEID

Om als regio aantrekkelijk te zijn en blijven voor zowel eigen burgers en bedrijven als bedrijven en kenniswerkers van buitenaf is een goede fysieke en digitale bereikbaarheid van het Noorden cruciaal.

Naast de vele investeringen in bereikbaarheid die al hebben plaatsgevonden of op de agenda staan, blijven we aandacht vragen voor de volgende belangrijke verbeterpunten:

- Het opwaarderen van de spoorverbinding tussen Groningen en Hamburg, om de bereikbaarheid van Noord-Duitsland verder te verbeteren en internationaal aangesloten te worden op de nieuwe hogesnelheidslijn Oslo-Kopenhagen-Hamburg-Ruhrgebied;
- Het in stand houden en uitbouwen van Groningen Airport Eelde, van belang voor directe verbindingen met interessante regio's en hub luchthavens in Europa.
- Het ontwikkelen van investeringsmodellen voor een dicht netwerk van breedbandverbindingen, die van belang zijn om de hele regio te laten profiteren van nieuwe informatiediensten, onder andere die in de regio via diverse IT- en Big Data-projecten worden ontwikkeld.
- Het stimuleren van slimme mobiliteit, waarbij mede door de inzet van nieuwe IT-tools flexibeler en efficiënter vervoer (ook op het platteland) mogelijk wordt.

WAT ZIJN ONZE VER- WACHTINGEN

De genoemde acties betreffen het aanbod van de partners die deze Actieagenda ondertekenen aan samenleving en politiek.

Van provincies en gemeenten vragen we de volgende 9 zaken die van belang zijn om de ambities van de Actieagenda voor Groei waar te kunnen maken:

- 1** De uitdaging waar we voor staan vraagt een ambitie op noordelijke schaal. Daarom hebben we als partners één gezamenlijke noordelijke agenda opgesteld en we roepen de provincies en gemeenten op om ook de uitvoering van hun economisch beleid meer op Noord-Nederlands niveau te regelen.
- 2** Investeer in de doorontwikkeling van de gekozen speerpunten. Nu is langzamerhand de tijd van oogsten (oftewel doorwerking in de economie) aan de orde. Verbindt daaraan wel de voorwaarde dat meer dan nu het accent ligt op business development met bedrijven.
- 3** Bij toekennen van middelen voor innovatie hardere voorwaarden stellen zodat regionale middelen worden besteed aan concrete vragen vanuit het bedrijfsleven en een concrete betrokkenheid van het MKB. Regionale overheden

moeten de betrokkenheid van het MKB en de output (aantal gerealiseerde arbeidsplaatsen) nog vaker en stringenter gaan monitoren (of projecttrekkers daar steviger op aanspreken).

- 4 Niet alleen financiële middelen zijn van belang, het gaat ook om de wil (van o.a. gemeenten) om (potentieel) groeiende bedrijven (groeibriljanten) te kennen en hen daar waar mogelijk te ondersteunen in de groei.
- 5 Zet de speerpuntclusters meer in de etalage, inclusief de bijbehorende 'hotspots' en groeibriljanten. Vertel beter wat er allemaal gaande is in bijvoorbeeld de speerpuntprogramma's in de regio, maar vooral ook nationaal en internationaal. Er moet ook een effectieve Noordelijke marketing- en acquisitiestrategie beschikbaar zijn om meer investeringen en talent van elders, waaronder het buitenland, naar het Noorden te trekken.
- 6 In de talrijke economische programma's van provincies en gemeenten zijn er veel pilots gestart, maar deze worden vaak te weinig doorgezet en opgeschaald naar echte markttoepassingen. Financiering is hier vaak een probleem.

Er zijn weliswaar tal van fondsen in de regio, maar opschaling van kansrijke pilots vraagt om zekerheden om andere financiers over de streep te trekken.

- 7 Bij de icoonprojecten is niet alleen een rol weggelegd voor bedrijven en kennisinstellingen, maar ook voor regionale overheden waar het gaat om regelgeving/ experimenteerruimte, opdrachtgeverschap, kennisvalorisatie en draagvlak bij burgers.
- 8 Bij de icoonprojecten is niet alleen een rol weggelegd voor bedrijven en kennisinstellingen, maar ook voor regionale overheden waar het gaat om regelgeving, opdrachtgeverschap, kennisvalorisatie en draagvlak bij burgers.
- 9 Een traditionele, maar effectieve manier van economische stimulering blijft het investeren in (internationale) bereikbaarheid; in deze Actieagenda wordt de nadruk gelegd op een snelle spoorverbinding met Hamburg, het blijven ondersteunen van de luchthaven, het investeren in digitale snelwegen en slimme vormen van mobiliteit.

BIJLAGE 1: OVERZICHT ACTIES VOOR GROEI NOORD-NEDERLAND

Actie	Doel	Trekker
Doorgroei clusters		
A1 MKB-betrokkenheid	Verdubbeling bij innovatie-/marktprojecten betrokken MKB	Clusterorganisaties
A2 Businesscases/investeringen	Forse toename aantal businesscases en investeringen bedrijven	Clusterorganisaties/NOM
A3 Internationalisering/export	Forse toename van het aantal exporterende bedrijven	Clusterorganisaties/KvK/SNN
A4 Gebruikersplatforms R&D-faciliteiten	Valorisatie grootschalige R&D-investeringen via MKB-platforms	Beheerders R&D-faciliteiten/Clusterorganisaties
A5 (Inter)nationale acquisitie	Aantrekken meer bedrijven en investeringen van elders	Clusterorganisaties/NOM
Versterking MKB		
B1 MKB-deelname	Verdubbeling van deelname MKB in economische programma's	Alle aanjaagorganisaties/overheden
B2 Groeibriljanten	Identificeren, verbinden en faciliteren van groeibedrijven	Gemeenten
B3 Ondernemerschapsonderwijs	Structurele promotie en scholingsaanbod ondernemerschap	ROC's, Hogescholen, RUG
B4 Startersondersteuning	Toegang starters tot coaching, incubators en financiering	VNO-NCW/MKB Noord/KvK
B5 Ontwikkeling/uitrol Living Labs	Versterking marktontwikkeling i.s.m. MKB en klanten	Coöperaties bedrijven/gebruikers
B6 Verbinding nieuwe-oude economie	Ontwikkeling nieuwe netwerken/organisatievormen	JNO/VNO-NCW
B7 Grensoverschrijdend MKB	Koppeling bedrijvenetwerken gericht op export	NOM/Clusterorganisaties
B8 Toplocaties	Doorontwikkeling van campussen, hotspots en leisure-toplocaties	Bedrijven/kennisinstellingen
Ontwikkeling icoon-projecten		
C1 Innovatief/duurzaam bouwen	Ontwikkeling volledige keten voor duurzaam (ver)bouwen in regio	Brancheorganisaties/aanjaagteam
C2 Personalized Health Technology	Voorbeeldregio voor decentrale, persoonsgerichte zorg	HANNN/HTSM-bedrijven/aanjaagteam
Verbeteren bereikbaarheid		
D1 Spoorlijn Groningen-Hamburg	Opwaarderen traject aansluitend aan HSL Hamburg-Oslo	IenM/Provincies
D2 Groningen Airport Eelde	Verbeteren internationale bereikbaarheid door de lucht	Airport/Provincies
D3 Breedbandinfrastructuur	Uitrol breedbandinfrastructuur over gehele regio	Provincies/Coöperaties
D4 Slimme mobiliteit	Nieuwe concepten en planningsmethoden voor mobiliteit	OV/ICT-bedrijven/Provincies

